

॥ ૐ શ્રીપરમાત્મને નમઃ ॥
 ॥ અથ ચતુર્દશોઽધ્યાયઃ ॥
 ॥ પ્રકૃતિગુણત્રયવિભાગ યોગઃ ॥

શ્રીભગવાનુવાચ

પરં ભૂયઃ પ્રવક્ષ્યામિ જ્ઞાનાનાં જ્ઞાનમુત્તમમ્ ।
 યજ્ઞાત્વા મુનયઃ સર્વે પરાં સિદ્ધિમિતો ગતાઃ ॥ ૧૪-૧॥

ઈદં જ્ઞાનમુપાશ્રિત્ય મમ સાધર્મ્યમાગતાઃ ।
 સર્ગોઽપિ નોપજાયન્તે પ્રણયે ન વ્યથન્તિ ચ ॥ ૧૪-૨॥

મમ યોનિર્મહદ્બ્રહ્મ તસ્મિન્ગર્ભ દધામ્યહમ્ ।
 સમ્ભવઃ સર્વભૂતાનાં તતો ભવતિ ભારત ॥ ૧૪-૩॥

સર્વયોનિષુ કૌન્તેય મૂર્તયઃ સમ્ભવન્તિ યાઃ ।
 તાસાં બ્રહ્મ મહદ્યોનિઃ અહં બીજપ્રદઃ પિતા ॥ ૧૪-૪॥

સત્ત્વં રજસ્તમ ઈતિ ગુણાઃ પ્રકૃતિસમ્ભવાઃ ।
 નિબધ્નન્તિ મહાબાહો દેહે દેહિનમવ્યયમ્ ॥ ૧૪-૫॥

તત્ર સત્ત્વં નિર્મલત્વાત્ પ્રકાશકમનામયમ્ ।
 સુખસંજ્ઞેન બધ્નાતિ જ્ઞાનસંજ્ઞેન ચાનઘ ॥ ૧૪-૬॥

રજો રાગાત્મકં વિદ્ધિ તૃષ્ણાસંજ્ઞસમુદ્ભવમ્ ।
 તન્નિબધ્નાતિ કૌન્તેય કર્મસંજ્ઞેન દેહિનમ્ ॥ ૧૪-૭॥

તમસ્ત્વજ્ઞાનજં વિદ્ધિ મોહનં સર્વદેહિનામ્ ।
પ્રમાદાલસ્યનિદ્રાભિઃ તન્નિબધ્નાતિ ભારત ॥ ૧૪-૮॥

સત્ત્વં સુખે સઞ્જયતિ રજઃ કર્મણિ ભારત ।
જ્ઞાનમાવૃત્ય તુ તમઃ પ્રમાદે સઞ્જયત્યુત ॥ ૧૪-૯॥

રજસ્તમશ્ચાભિભૂય સત્ત્વં ભવતિ ભારત ।
રજઃ સત્ત્વં તમશ્ચૈવ તમઃ સત્ત્વં રજસ્તથા ॥ ૧૪-૧૦॥

સર્વદ્વારેષુ દેહેઽસ્મિન્ પ્રકાશ ઉપજાયતે ।
જ્ઞાનં યદા તદા વિદ્યાત્ વિવૃદ્ધં સત્ત્વમિત્યુત ॥ ૧૪-૧૧॥

લોભઃ પ્રવૃત્તિરામ્ભઃ કર્મણામશમઃ સ્પૃહા ।
રજસ્યેતાનિ જાયન્તે વિવૃદ્ધે ભરતર્ષભ ॥ ૧૪-૧૨॥

અપ્રકાશોઽપ્રવૃત્તિશ્ચ પ્રમાદો મોહ એવ ચ ।
તમસ્યેતાનિ જાયન્તે વિવૃદ્ધે કુરુનન્દન ॥ ૧૪-૧૩॥

યદા સત્ત્વે પ્રવૃદ્ધે તુ પ્રળયં યાતિ દેહભૃત્ ।
તદોત્તમવિદાં લોકાન્ અમલાન્પ્રતિપદ્યતે ॥ ૧૪-૧૪॥

રજસિ પ્રળયં ગત્વા કર્મસંજ્ઞિષુ જાયતે ।
તથા પ્રલીનસ્તમસિ મૂઢયોનિષુ જાયતે ॥ ૧૪-૧૫॥

કર્મણઃ સુકૃતસ્યાહુઃ સાત્ત્વિકં નિર્મલં ફલમ્ ।
રજસસ્તુ ફલં દુઃખમ્ અજ્ઞાનં તમસઃ ફલમ્ ॥ ૧૪-૧૬॥

સત્ત્વાત્સઆયતે જ્ઞાનં રજસો લોભ એવ ચ ।
પ્રમાદમોહૌ તમસઃ ભવતોઽજ્ઞાનમેવ ચ ॥ ૧૪-૧૭॥

ઉર્ધ્વં ગચ્છન્તિ સત્ત્વસ્થાઃ મધ્યે તિષ્ઠન્તિ રાજસાઃ ।
જઘન્યગુણવૃત્તિસ્થાઃ અધો ગચ્છન્તિ તામસાઃ ॥ ૧૪-૧૮॥

નાન્યં ગુણેભ્યઃ કર્તારં ચદા દ્રષ્ટાઽનુપश्यति ।
ગુણેભ્યશ્ચ પરં વેતિ મદ્ભાવં સોઽધિગચ્છતિ ॥ ૧૪-૧૯॥

ગુણાનેતાનતીત્ય ત્રીન્ દેહી દેહસમુદ્ભવાન્ ।
જન્મમૃત્યુજરાદુઃખૈઃ વિમુક્તોઽમૃતમશ્વતે ॥ ૧૪-૨૦॥

અર્જુન ઉવાચ
કૈર્લિંગૈસ્ત્રીન્ગુણાનેતાન્ અતીતો ભવતિ પ્રભો ।
કિમાચારઃ કથં ચૈતાન્ ત્રીન્ગુણાનતિવર્તતે ॥ ૧૪-૨૧॥

શ્રીભગવાનુવાચ
પ્રકાશં ચ પ્રવૃત્તિં ચ મોહમેવ ચ પાણ્ડવ ।
ન દ્રેષ્ટિ સંપ્રવૃત્તાનિ ન નિવૃત્તાનિ કાઙ્ક્ષતિ ॥ ૧૪-૨૨॥

ઉદાસીનવદાસીનઃ ગુણૈર્યો ન વિચાલ્યતે ।
ગુણા વર્તન્ત ઈત્યેવ ચોઽવતિષ્ઠતિ નેજ્ઞતે ॥ ૧૪-૨૩॥

સમદુઃખસુખઃ સ્વસ્થઃ સમલોષ્ટાશ્મકાઞ્ચનઃ ।
તુલ્યપ્રિયાપ્રિયો ધીરઃ તુલ્યનિન્દાત્મસંસ્તુતિઃ ॥ ૧૪-૨૪॥

માનાપમાનયોસ્તુલ્યઃ તુલ્યો મિત્રારિપક્ષયોઃ ।
સર્વારમ્ભપરિત્યાગી ગુણાતીતઃ સ ઉચ્યતે ॥ ૧૪-૨૫॥

માં ચ ચોઽવ્યભિચારેણ ભક્તિયોગેન સેવતે ।
સ ગુણાન્સમતીત્યૈતાન્ બ્રહ્મભૂયાચ કલ્પતે ॥ ૧૪-૨૬॥

બ્રહ્મણો હિ પ્રતિષ્ઠાઽહમ્ અમૃતસ્યાવ્યયસ્ય ચ ।
શાશ્વતસ્ય ચ ધર્મસ્ય સુખસ્યૈકાન્તિકસ્ય ચ ॥ ૧૪-૨૭॥

ૐ તત્સદિતિ શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતાસુ ઉપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયાં યોગશાસ્ત્રે
શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે પ્રકૃતિગુણત્રયવિભાગયોગો નામ ચતુર્દશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૪॥

With Blessings from:

Sri. Sri. Sugunendra Theertha Swamiji, Puthige Mutt, Udupi, India

Sri Krishna Vrundavana, NJ, USA

<http://krishnavrunda.org/>